

Jonny Steinberg

Suikeroompjes

Column

Onderzoeksjournalist Jonny Steinberg werkt aan een boek over aids in de omgeving van Lusikisiki, een afgelegen plaats in de Oostkaap. Hij sprak er met jonge meiden en zag hoe armoede hen drijft tot seks tegen betaling. Aidsvoorlichting staat machteloos.

Een paar maanden geleden interviewde ik een vrouw van 26, die in Lusikisiki in de gezondheidszorg werkt. Laat ik haar Nomaswazi noemen. Ze vertelde me dat veel meisjes die ze behandelt voor seksueel overdraagbare aandoeningen, niet ouder zijn dan veertien jaar. “Tot twee uur ’s middags zitten ze op school”, vertelde ze, “en vanaf half drie komen de meisjes, zo van school, de kliniek binnen lopen.” Ik wilde weten of deze meisjes seks hebben tegen betaling, dus vroeg ik haar: “Is het omdat ze arm zijn en ze alle moeite moeten doen om thuis geld en eten op tafel te krijgen? Gebruiken ze seks als broodwinning?” “Ja”, antwoordde ze, Nomaswazi, “maar waarom zeg je ‘ze’ – laten we het liever over mezelf hebben, want ik ben ook een jonge vrouw uit een arm gezin.”

Ze vertelde me dat ze in 1997 ging studeren en in 1998 een kind kreeg. “Werk was er niet in Lusikisiki, zelfs niet de hoop ooit een baan te vinden. Thuis had niemand werk. Mijn moeder nam mijn kind onder haar hoede en stuurde me naar de stad Umtata, waar ik bij mijn tante kon inwonen. Daar zou ik meer kans op werk hebben, dacht ze. Maar het was daar net zo slecht als in Lusikisiki. Mijn tante was vastbesloten: ik moest en zou een baan vinden. Elke ochtend stuurde ze me op pad en ik mocht pas laat weer thuiskomen. Ze was daar heel uitgesproken in.”

In Umtata kwam Nomaswazi op straat

een oude vriendin van de middelbare school tegen, aan wie ze vertelde in welk lastig parket ze zat. “Mijn vriendin zei: ‘Kom, we vinden wel werk voor je.’ Ze nam me mee naar haar huis in een nieuwe wijk, en ik kwam erachter wat zij met ‘werk’ bedoelde. Dat betekende veel vriendjes hebben. Dat betekende dat je naar een bepaalde plaats ging en daar een man ontmoette, en dat die dan kleren en eten voor je kocht, zolang de verhouding duurde.”

“Wat zei je tante daarvan?” vroeg ik. “Mijn tante zei niets, mijn moeder ook niet. Ze zijn arm. Ze weten niet waar ze morgen hun eten vandaan moeten halen. Je komt thuis met een maaltje vlees. Dan kunnen ze moeilijk vragen hoe je daaraan komt, want jij helpt ze.”

Anderhalf jaar leefde ze zo, toen ging Nomaswazi terug naar Lusikisiki. “Ik kon er niet mee omgaan, met al die vriendjes”, vertelde ze me. “Dus ik zette er een punt achter. Ik zat twee jaar werkloos thuis bij mijn moeder, tot ik deze baan kreeg. Soms dacht ik dat ik gek werd.”

Het verhaal van Nomaswazi raakte me. Het laat overduidelijk zien waarom aidspreventie zo lastig is, waarom het zo vaak misloopt. Nomaswazi liep anderhalf jaar van haar leven grote risico’s, maar voorlichting over aidspreventie had haar niets kunnen leren wat ze niet allang wist. Gebrek aan informatie was niet haar probleem. Ze wist precies hoe hiv wordt overgebracht. Je hoefde haar er echt niet op te wijzen dat ze haar leven op het spel zette. Evenmin kampte ze met een gebrek

aan zelfrespect of grip op haar eigen leven, of met een verward of beschadigd zelfbeeld. Welnee, ze leidde haar leven op de enige manier die haar ter beschikking stond; ze zorgde dat er thuis eten op tafel kwam via de enige manier waarop ze dat kon doen.

Programma’s voor aidspreventie die ervan uit gaan dat het probleem in de psyche van een vrouw als Nomaswazi zit, leiden tot niets. Die bevoogden haar, begrijpen haar verkeerd, constateren ten onrechte dat ze niet goed in haar vel zit. De opstellers van dat soort programma’s sussen zichzelf in slaap met hun overtuiging dat de epidemie te stoppen is indien jongeren maar genoeg kennis, gevoel voor eigenwaarde en geloof in zichzelf krijgen. Zij kunnen niet begrijpen dat voor een hele generatie straatarme Zuid-Afrikaanse vrouwen de scheidslijn tussen liefde en financiën vaag is geworden. Hun hachelijke situatie is noch een bewuste keuze, noch een teken van een zwak karakter, maar ligt ingebouwd in de structuur van hun leven.

“Je kunt ze blijven voorlichten tot sint-juttemis”, zei ik tegen Nomaswazi, “maar jonge meiden zullen blijven proberen geld te verdienen met seks, precies zoals jij dat ooit deed.” Haar antwoord: “Zeker, velen zullen dat doen, maar ik kan toch wel iets voor ze betekenen. Ik kan ze iets vertellen over hoe je een man kunt overhalen een condoom te gebruiken, ik kan ze laten zien hoe je de symptomen van de ziekte vroeg herkent, wanneer je naar een kliniek moet gaan, hoe je goed op jezelf kunt passen. Dat is het minste wat ik kan doen.”

© Business Day